

میترا فردوسی / گردآوری و ترجمه

او در این گزارش درباره تاریخچه ماسک‌های جراحی و
مهاجرت آنها به دنیای مد و فشن نوشته است

۲+

زیبایی‌شناسی و سیاست‌های «فرهنگ ماسک» در عصر کووید۱۹

دیل‌ماسی ماسک

با گسترش و همه‌گیری کووید ۱۹ نابرابری‌ها مانند زخمی در جامعه دهن باز کردند. دیگر تظاهری وجود ندارد. آشکار است که اگر چه همه مادر یک بدبختی شریک و برابر هستیم اما بعضی‌ها برابرترند، همان‌طور که آنتونیو گوترش رئیس سازمان بهداشت جهانی، در توثیت خود نوشت: «#کووید۱۹ این دروغ بزرگ را آشکار کرده که بازارهای آزاد می‌توانند خدمات درمانی را برای همه فراهم کنند. این توهمی بزرگ است که ما در جهان پس‌انداز پرستانه زندگی می‌کنیم. همه مادر یک دریا شناور هستیم ولی برخی سوار قایق‌های لوکس تفریحی هستند و بقیه به تخته‌پاره‌ها چنگ زده‌اند.»

در یکی از لحظات تعیین‌کننده این دوران، اما منظره‌ای وجود دارد که برای همه مشترک است: ماسک‌های جراحی ناگهان همه‌جا حاضر می‌شوند. ماسک‌هایی که اگر چه تنها به نظری یک تکه پارچه بی‌ارزشند، اما پشت خود کار کرده‌ها، سیاست‌ها و انگیزه‌های زیبایی‌شناختی زیادی پنهان کرده‌اند؛ در این گزارش می‌خواهیم به طور خلاصه برخی از آنها خصوصاً ارتباط فرهنگی و ریشه‌های استفاده از ماسک‌های جراحی در ملأعام و همچنین تفاوت‌های فرهنگی میان شرق و غرب را مورد بررسی قرار دهیم. همچنین به جنبه جدیدی از مناسبات سیاسی که حول محور ماسک در جهان شکل گرفته است و سیاست زدگی غیرمنتظره‌ای که در پس این مصنوع غیرمعمول زندگی ما در عصر کرونا به وجود آمده بپردازیم. این روزها با دو جریان متقابل روبه‌رو هستیم؛ یک جریان آنچه «سیاست ماسک» چین شناخته می‌شود و دیگری کسانی که آشکارا مخالف پوشیدن ماسک و دلایل علمی پشت این سیاست هستند؛ کسانی امثال دونالد ترامپ، بوریس جانسون، بولسونارو و طرفدارانشان.

ریشه‌های تکامل فرهنگ ماسک‌های جراحی

ماسک‌ها در طول تاریخ بشریت در فرهنگ‌های مختلف، به عنوان بیانی از وضعیت اجتماعی، بیانیه مد و نمایشی از تفکیک جنسیتی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. آنها همچنین به عنوان رسانه‌ای برای نمایش هویت گروهی و ایجاد همبستگی قبیله‌ای کارکرد داشته‌اند. در این بین کشورهای شرقی مانند چین و ژاپن و کره جنوبی بیش از کشورهای غربی در استفاده از ماسک تجربه کسب کردند؛ از آنجایی که ماسک‌های پزشکی در سال ۱۹۱۰ همزمان با شیوع ذات‌الریه در منچوری، در آسیای شرقی و جنوب شرقی برجسته شدند و هنگامی که اپیدمی آنفلوآنزا در سال ۱۹۱۸ جهان را فراگرفت ابتدا بر صورت طیف وسیعی از پزشک‌ها و کادر درمان نشستند و کمی بعدتر عموم مردم از آن استفاده کردند و ماسک بدل به نماد «مدرنیت بهداشتی» شد که ریشه در فرهنگ سنتی چین و ژاپن باستان داشت و بعد از آن

تجربه جنگ جهانی دوم و روند سریع صنعتی‌شدن در چین و ژاپن و آلودگی هوای ناشی از آن و تجربه چند بیماری فراگیر دیگر مثل سارس و آنفلوآنزای مرغی در سال ۲۰۰۶ همه و همه باعث تقویت آگاهی عمومی به نفع استفاده از ماسک شد.

ورود ماسک به سبک زندگی جوانان آسیایی

از آن به بعد، کاربرد ماسک‌های جراحی در این فرهنگ با تدریج تکامل یافت، به طوری که در دهه‌های اخیر کاربرد این ماسک‌ها دیگر تنها برای محافظت فرد از آلودگی‌ها و میکروب‌های موجود در هوا نیست، بلکه بعد دیگری به این واقعیت اضافه شده است و آن هم تبدیل شدن ماسک در این کشورها به عنوان بخشی از سبک زندگی است. بُعد جدید تبدیل به نمادی جدید شد؛ نمادی که پست مدرنیسم و نظام سرمایه‌داری با محوریت آن در یک نقطه به هم می‌رسند؛ خیلی زود جوان‌های آسیایی از ماسک استقبال کردند و معانی خود را

ساختند. فرهنگ ماسک صورت به کالایی تبدیل شد که توسط برندهای مد سریع (fast-fashion brands) و فرهنگ مد بالا (high-fashion culture) تحت انقیاد در آمد. به این صورت که امروز استفاده از ماسک در فضا‌های عمومی بسیاری از شهرهای ژاپن، کره و چین، مانند مترو و سایر وسایل حمل‌ونقل عمومی، خیابان‌ها و کوچه‌ها و بازارها به معنای گوشه‌گیری و انزوای داوطلبانه، گمنامی و ناشناس ماندن و ایجاد فضا و حریم شخصی است. این ماسک‌ها توسط نوجوانان به عنوان یک مد مصرف می‌شود و افراد مشهور کی‌پاپ (k-pop) و (J-pop) هم از ماسک استفاده می‌کنند به عنوان وسیله اعتراض استراتژیکی مهم در قلب هنگ کنگ.

بازگشت ماسک‌های عجیب و غریب از اعماق تاریخ

اصرار برای تغییر چهره یکی از اولین چیزهایی است که همه فرهنگ‌ها در جهان آن را تجربه کرده‌اند؛ از قاره آفریقا گرفته تا